

ETIMOLOGIA GREGA

A

αγω: conduir

- pedagog: antigament era l'esclau que conduïa els nins (ó παις, παιδός) a l'escola; avui és la persona que té al seu càrrec l'educació i l'ensenyament.
- demagog: a l'antiga democràcia atenesa eren aquells individus que, gràcies a la seva portentosa oratòria, arrossegaven el poble (δημος) més dòcil; avui els demagogs són els polítics que intenten captar votants amb arguments falsos i simplistes.
- sinagoga (+ σύν, amb): assemblea de culte de fidels jueus.

ἀγρός, -οῦ (ὄ): camp

- agronomia (+ νόμος, «lleï»): branca de l'agricultura que estudia el conreu racional del sòl.
- agrologia (+ λόγος, «estudi»): estudi de les terres en les seves relacions amb l'agricultura.

αἷμα -ατος (τό): sang

- hematoma: embassament de sang a l'interior dels teixits o en una cavitat orgànica.
- hemorràgia (+ ῥήγνυμι, «rompre»): sortida de sang fora dels vasos que la contenen.
- hemorroide (+ ῥέω, «fluir»): dilatació d'una vena de l'anús.
- anèmia (+ α privativa): malaltia de la sang on hi ha una disminució de la concentració d'hemoglobina.

ἄκρος -α -ον: extrem, alt

- acròpoli (+ πόλις, «ciutat») o acròpolis (les dues formes són correctes): en les ciutats gregues antigues, part alta, que servia sobretot com a lloc de defensa en moments de perill i com a centre de cultes religiosos i cívics.
- acrònim (+ ὄνομα, «nom»): qualsevol abreviació formada amb lletres o segments inicials o finals extrems dels mots que componen una frase, que és pronunciable com un mot ordinari. Ex.: *radar, làser, UNESCO*, etc.

ἀκούω: escoltar

- acufen (+ φαίνω, «aparèixer»): sensació de sentir un so interior que no prové, per tant, de l'exterior.
- acústica: part de la física relativa al so.

ἄθλον -ου (τό): premi

- atleta: persona entrenada per a prendre part en exercicis que requereixen una gran agilitat o una gran força.
- pentatló (+ πέντε, «cinc»): prova esportiva combinada que comprèn cinc especialitats.

ἄλγος, -ους (τό): dolor

- nostàlgia (+ νόστος, «retorn»): desig obsessiu de retorn a la pàtria, al poble o a la llar familiar; enyorança.
- miàlgia (+ μῦς, «múscul», «rata»): dolor muscular.

ἄλλος -η -ον: altre

- al·legoria (+ ἀγορεύω, «parlar en assemblea»): allò que representa una cosa, una idea, per semblança suggestiva
- al·lòcton (+ χθῶν, «terra»): exòtic, que es troba en un indret diferent del de procedència.

ἀμύγδαλον, -ον (τὸ): ametla

- amigdalitis: inflamació de les amígdales, òrgans situats als laterals de la gargamella en forma d'«ametla».
- amigdalectomia (+ ἐκτομή, «extirpació»): extirpació d'una o les dues amígdales.

ἀμφι: al volant de

- amfibi (+ βίος, «vida»): que pot viure en un medi terrestre i aquàtic.
- amfiteatre (+ θεάομαι, «contemplar»): edifici romà on eren celebrats diferents espectacles públics, de planta el·líptica, amb un espai central (l'arena) on tenia lloc l'espectacle i una sèrie de graderies que el voltaven.

ἀνά: cap a a dalt, enrere

- anagrama (+ γράμα, «llettra»): mot o frase formats per la transposició de les lletres d'un altre mot o una altra frase. Ex: Tresor = Rostre/ Esponja = Japonès.

ἀνήρ, ἀνδρός (ὁ): home

- androgen (+ γυνή, «dona»): de sexe difícil de determinar.
- poliàndria (+ πολύ, «molt»): Sistema matrimonial, segons el qual una mateixa dona pot unir-se legalment amb més d'un home.

ἄνθρωπος, -ον (ὁ): home

- filantrop (+ φιλέω, «estimar»): persona que estima el gènere humà, altruista.
- antropòfag (+ φάγομαι, «menjar»): que es nodreix de carn humana.

αντί: contra, en lloc de

- antibiòtic (+ βίος, «vida»): substància química capaç d'eliminar el creixement de certs microorganismes.
- antònim (+ ὄνομα, «nom»): dit del mot de sentit directament oposat a un altre.

ἀπό: de, des de

- apòstrof (+ στρέφω, «fer la volta», «dislocar»): signe ortogràfic consistent en una coma volada (') que empenen algunes llengües per a assenyalar l'elisió d'algunes lletres.
- apoteosi (θεός, «déu»): avui, representació d'un gran espectacle; antigament era el nom que rebia el procés de divinització d'un emperador un cop mort. Aquesta cerimònia, d'origen asiàtic, implicava la creació d'una imatge de cera de la persona que s'anava a divinitzar. Durant set dies era adornada amb tot tipus de joies i, després, era cremada. En el clímax de la cerimònia, s'amollava una àguila, atribut de Júpiter. Es creia que aquest ocellot portava l'ànima de l'emperador de la terra al cel per convertir-lo en déu.

ἄρθρον, -ον (τὸ): articulació

- artritis: inflamació articular
- artroscòpia (+ σκοπέω, «observar»): examen visual de l'interior d'una articulació mitjançant l'artroscopi.

ἀρχαῖος, -α, -ον: antic

- arqueologia (+ λόγος, «estudi»): mètode per a elaborar història que utilitza com a documents qualsevol mena de vestigis materials deixats pels homes.
- arcaisme: mot caigut en desús.

ἀρχία, -ας (ἡ): poder, govern

- monarquia (+ μόνος, «sol», «únic»): forma de govern en la qual el poder és exercit per una sola persona, designada per dret d'herència o per elecció, amb caràcter vitalici.
- oligarquia (+ ὀλίγος, «poc»): règim polític on el poder és en mans d'un grup reduït de persones, d'una família, d'una classe social o d'un grup de pressió, ja sigui econòmic o polític.

ἄστρον, -ου (τό):

- astronomia (+ νόμος, «lleï»): ciència que estudia la posició, els moviments i l'estructura i l'evolució dels cossos celestes.
- astrologia (+ λόγος, «estudi»): pseudociència que estudia les influències dels astres sobre el destí dels homes.

αὐτός, -ή, -όν: el mateix

- autonomia (+ νόμος, «lleï»): facultat de governar-se per les seves lleis pròpies .
- autobiografia (+ βίος, «vida», + γράφω, “escriure”): biografia d'una persona feta per ella mateixa.

B

βαίνω: anar

- hipèrbaton (+ ὑπερ, «sobre»): alteració forçada de l'ordre gramatical dels mots per aconseguir el ritme adequat o la mètrica desitjada. Ex: «Impossible veure el futur és».
- acròbata (+ ἄκρος, «extrem», «alt»): persona que practica l'art de fer salts, equilibris i tota mena d'exercicis perillosos sobre la corda fluixa, sobre cavalls, bicicletes, etc.

βάλλω: llançar

- problema (+ προ, «davant»): dificultat (etimològicament, cosa «llançada al davant»).
- paràbola (+ παρα, «al costat de»): gènere literari, de caràcter pedagògic, que reflexiona sobre una idea a partir d'una historieta fàcil d'entendre; en geometria, una paràbola és una corba oberta.
- embòlia (+ εν, «dins»): obstrucció d'un vas sanguini

βάρος, -ους (τό): pes, pressió

- baròmetre (+ μέτρον, «mesura»): instrument per a mesurar la pressió atmosfèrica.
- isòbar (+ ἴσος, «igual»): dit de la línia que uneix els punts que enregistren una pressió atmosfèrica igual.

βιβλίον, -ον (τό): llibre

- biblioteca (+ τίθημι, «col·locar»): lloc que conté una col·lecció de llibres
- bibliòfil (+ φιλέω, «estimar»): persona amant dels llibres, especialment dels rars o preciosos.

βίος, -ου (ὁ): vida

- biografia (+ γράφω, “escriure”): història de la vida d'algun personatge, escollit generalment en virtut de la seva activitat o del seu ressò públic.
- biologia (+ λόγος, “estudi”): ciència que estudia els éssers vivents.
- simbiosi (+ σύν, “amb”): associació física prolongada entre dos o més organismes de diferents espècies.

Γ

γάλα -ακτος (τό): llet

- galàxia: cadascuna de les agrupacions d'estels que, vistes amb el telescopi, presenten un aspecte brillant, lletós.
- galactosa: sucre simple que forma part de la lactosa.

γάμος, ου (ὁ): matrimonial

- poligàmia (+ πολύ, «molt»): unió matrimonial d'un individu amb dos o més individus de l'altre sexe.
- endogàmia (+ ἔνδον, «dins»): unió matrimonial amb persones del propi grup, clan, etc.

γαστήρ, γαστρός (ὁ): estómac

- gastritis: inflamació de la mucosa de l'estómac
- gastronomia (+ νόμος, «lleis»): coneixement de tot el que té a veure amb la cuina, l'elaboració i la composició dels plats, i l'art de degustar i apreciar les menges i les begudes.

γένος, εος (το): naixement

- gènesi: origen; primer llibre de la Bíblia, on hi ha la narració de la creació.
- genealogia (+ λόγος, «estudi»): sèrie de progenitors o ascendents d'un individu, d'una família.

γέρων, -οντος (ὁ): vell

- geriatria (+ ἰατρός, «metge»): part de la medicina que estudia les malalties pròpies dels vells.
- gerontocràcia (κράτος, «poder»): sistema polític i social dominat pels vells.

γῆ, γῆς (ἡ): terra

- geografia (+ γράφω, “escriure”): ciència que estudia la Terra.
- apogeu (ἀπό, «des de»): grau superior d'una cosa.

γιγνώσκω: conèixer

- agnòstic (+ α privativa): dit de qui declara inaccessible a l'enteniment humà tota noció de l'absolut.
- diagnòstic (+ διά, «a través de»): reconeixement dels signes d'una malaltia.
- pronòstic (+ προ, «davant»): conjectura d'una cosa que s'ha d'esdevenir feta a partir de certs senyals.

γλαυκός, ή, όν: blanc brillant

- glaucoma: malaltia dels ulls iniciada per una taca blanca en el globus ocular i que, a la llarga, pot provocar ceguera.

γλῶσσα, ᾶς (ή): llengua

- diglòssia: situació en què dues llengües no conviuen en igualtat de condicions, una per a situacions formals i l'altra per a informals.
- isoglossa (+ ἴσος, «igual»): línia imaginària que separa dues àrees dialectals i que marca la presència d'un mateix tret dialectal.
- glosador: persona que es dedica a recitar gloses, un tipus de composició oral molt famós a Mallorca.
- glossari: diccionari de mots rars, difícils o arcaics ordenats alfabèticament, que són explicats per altres de més corrents i moderns generalment de la mateixa llengua.

γλυκός, εἶα, ύ: dolç

- glucosa: tipus de sucre que es troba en la mel, la fruita i la sang dels animals
- glucèmia (+ αἷμα, «sang»): presència de glucosa en la sang.

γράμμα, ατος (τό): lletra

- glamur: avui glamur és l'encant o atractiu d'una persona o d'una cosa que provoca admiració general. En un principi, però, significava "encanteri". Amb aquest significat el terme fou popularitzat el 1830 per l'escocès Walter Scott en els seus escrits sobre màgia i demonologia.
- gramàtica: disciplina lingüística que analitza l'estructura de les llengües en general o d'una llengua en particular, especialment la morfologia i la sintaxi, i en sentit ampli, la fonologia
- cardiograma (+ καρδία, «cor»): radiografia de l'activitat del cor.

γράφω: escriure

- topografia (+ τόπος, «lloc»): conjunt de particularitats que presenta la superfície d'un terreny.
- autògraf (+ αὐτός, «el mateix»): escrit de la mateixa mà de l'autor.

γυμνός -ή -όν: nu, despullat

- gimnàstica: conjunt d'exercicis corporals, dit així perquè a l'antiga Grècia es practicaven despullats.
- Gimnèsies: topònim amb què foren conegudes a l'antiguitat Mallorca i Menorca perquè els seus habitants (foners) anaven lleugers de roba i lleugers -també recordaven els soldats d'infanteria lleugera (els *gimnetes*) en contraposició als hoplites, d'armament pesant.

γυνή, γυναικός (ή): dona

- ginecologia (+ λόγος, «estudi»): branca de la medicina que estudia l'aparell genital de la dona
- poligínia (πολύ, «molt»): sistema matrimonial segons el qual un home pot unir-se legalment amb més d'una dona.

γωνία, -ας (ή): angle, vèrtex

- pentàgon (+ πέντε, «cinc»): polígon de cinc angles i cinc costats.
- hexàgon (+ ἕξ, «sis»): polígon de sis angles.

Δ

δάκτυλος -ου (ό): dit

- dactilolàlia (+ λαλέω, “parlar”): art que tenen els sordmuts de parlar amb signes lingüístics convencionals fets amb els dits.
- dàtil: fruit dit així per la seva semblança amb un dit.

δεινός -ή -όν: temible

- dinosau (+ σαῦρος, “llangardaix”): rèptil de l'època de la prehistòria.
- dinoteri (+ θηρίον, “fera”): rèptil semblant a un elefant gegantí.

δέκα: deu

- decàleg (+ λόγος, «estudi»): els deu manaments de la llei mosaica/ conjunt de regles d'una professió, d'una activitat, etc.
- decasíl·lab (+ συλλαβή, “síl·laba”): que té deu síl·labes.

δένδρον -ου (ό): arbre

- dendromància (+ μαντεία, “endevinació”): suposada endevinació a partir de la mida i la direcció dels arbres.
- dendrolit (+ λίθος, “pedra”): pedra amb forma d'arbre.

δέρμα, ατος (το): pell

- dermatitis: inflamació de la pell.
- dermatòleg (+ λόγος, «estudi»): metge de la pell.
- epidermis (+ επί, «sobre»): capa exterior de la pell.
- paquiderm: animal de pell gruixada (παχύς), com l'hipopòtam.

δέω: fermar

- asíndeton (+ α privativa + σύν, «amb»); supressió de les còpules o dels elements d'unió que podrien ésser nexes, o que caldria que ho fossin, entre dos termes o més: *Rèiem, discutíem, parlàvem*.
- polisíndeton (+ πολύς, «molt» + σύν, «amb»): figura retòrica que consisteix en la freqüent repetició d'una conjunció per donar més força a l'expressió. Ex.: *Menjaven i cantaven i es divertien*.

δήμος, ου (ό): poble

- democràcia (+ κράτος, «força»): el govern del poble.
- endèmic (+ εν, “dins”): dit de l'espècie que viu exclusivament en una àrea geogràfica determinada.

διδάσκω: ensenyar

- didàctica: ciència que orienta i dirigeix el procés d'aprenentatge.
- autodidacte (+ αυτός, “el mateix”): dit de la persona que s'ha instruït sense l'ajut de cap mestre.

δίς: dues vegades

- dípter (+ πτερόν, “ala”): que té dues ales
- hendíadis (+ διά, “a través de”): figura retòrica que consisteix a usar dos noms per tal d'expressar una idea, quan el normal seria un sol nom. Ex: “estar present en carn i ossos” (els dos substantius al·ludeixen a la idea de persona”).

δίσκος, -ου (ός): discoteca

- discòbol (+ βάλλω, “llançar”): llançador de disc
- discoteca (+ τίθημι, “col·locar”): moble per a guardar-hi discs/ local on hom balla i escolta música enregistrada.

δόξα -ης (ή): opinió

- ortodox (+ ὀρθός, “correcte”): conforme al pensament políticament correcte.
- heterodox (+ ἕτερος, “l’altre”): conforme al pensament políticament incorrecte.

δρόμος -ου (ός): cursa

- hipòdrom (+ ἵππος, “cavall”): recinte on hom disputa curses de cavalls o exercicis eqüestres.
- aeròdrom (+ ἀήρ, “aire”): aeroport.

δύναμις, -εως (ή): força

- dinamita: tipus d’explosiu.
- aerodinàmic (+ ἀήρ, “aire”): sinònim de perfilat

δυσ-: indica dificultat

- dislàlia (+ λαλέω, “parlar”): Trastorn del llenguatge degut a malformacions o lesions dels òrgans perifèrics de la fonació (llengua, dents, llavis, paladar, etc.).
- dispnea (+ πνοιά, “respiració”): sensació de dificultat de la respiració associada amb un augment de l’esforç per respirar.

δώδεκα: dotze

- dodecaedre (+ ἔδρα, “seient”): poliedre de dotze cares.
- dodecasíl·lab (+ συλλαβή, “síl·laba”): que té dotze síl·labes.

E

ἔθνος -ους (τό): poble

- ètnia: agrupació natural d’individus amb unes característiques pròpies.
- etnòleg (+ λόγος, «estudi»): persona que estudia les ètnies.

εἶδος, ος (τό): figura, forma

- antropoide (+ ἄνθρωπος, “home”): semblant a l’home
- asteroide (+ ἀστήρ, “estel”): Nom donat als petits planetes situats, principalment, entre Júpiter i Mart.
- idolatria (+ λατρεία, “adoració”): culte als ídols.

εἰκόν, όνος (ή): imatge

- iconoclasta (+ κλάω, “trençar”): aquesta paraula va sorgir al segle VIII dC quan l’imperi bizantí vivia fortes tensions socials. El motiu eren les icones de Crist, la Verge i els sants que eren adorats com a autèntics objectes divinitzats. L’any 726 l’emperador Lleó III, influenciat probablement pel pensament jueu i islàmic, va prohibir per idolatria el culte a aquestes imatges. Durant un segle sencer les disputes entre iconoclastes (“destructor d’imatges”) i iconòduls (els seus defensors) se saldaren amb terribles matances en ambdós bàndols. Per fi, l’any 843, s’imposaren els iconòduls, que restauraren l’art figurat amb la seva antiga força. Avui l’adjectiu d’iconoclasta s’aplica a aquella persona que no només menysprea la simbologia religiosa, sinó també certes convencions socials.

- iconografia (+ γράφω, “escriure”): ciència auxiliar de la història de l’art que serveix per a desxifrar la temàtica d’una obra.

ένδεκα: onze

- endecasíl·lab (+ συλλαβή, “síl·laba”): que consta d’onze síl·labes.

έννέα: nou

- eneasíl·lab (+ συλλαβή, “síl·laba”): que consta de nou síl·labes.

- eneàgon (+ γωνία, “angle”): que consta de nou angles.

ένδοσ: dins

- endoscòpia (+ σκοπέω, «observar»): exploració de la superfície interna de cavitats i conductes de l’organisme mitjançant un instrument conegut com a endoscopi.

- endocrinòleg (+ κρινω, “separar”, + λογος, “estudi”): branca de la medicina que s’encarrega de les secrecions internes de les glàndules.

έπί: sobre

- epitafi (+ τάφος, “tomba”): inscripció sepulcral.

- epònim (+ όνομα, “nom”): personatge real o fictici el nom del qual designa un poble o una ciutat o país, tota una època o fins i tot un moviment literari, artístic, etc. Ex: Atenes agafa el nom de la deessa Atena.

έπτα: set

- heptàgon (+ γωνία, “angle”): de set angles.

- heptasíl·lab (+ συλλαβή, “síl·laba”): de set síl·labes.

έργον, ου (τό): treball

- ergonomia (+ νόμος, «lleis»): ciència que tracta de l’adaptació del treball a les condicions psicològiques i anatòmiques de la persona per així millorar-ne el rendiment.

- energia (+ εν, “dins”): potència activa d’un organisme, capacitat d’obrar, de produir un efecte.

έρωσ: amor

- erotisme: evocació del plaer que enriqueix les possibilitats del desig sexual.

- pederàstia (παίς, “nin”): relació sexual d’un home adult amb un impúber, generalment del mateix sexe.

ἔσω: dins

- esoterisme: doctrina adreçada a un cercle d'iniciats restringit; l'adjectiu esotèric fa referència a coses obscures, incomprensibles.

ἕτερος, α, ον: l'altre, diferent

- heterodotx (+ δόξα, "opinió"): conforme al pensament políticament incorrecte.

- heterònim (+ ὄνομα, "nom"): dit dels mots procedents d'ètims diferents, però que formen un grup unit pel sentit. Ex: marit i muller, cavall i euga, oncle i tia.

εὖ: bo

- eugenèsia (+ γένος, «naixement»): branca de la medicina que estudia els factors socialment controlables que poden augmentar o disminuir les qualitats racials de les generacions futures, tant en l'aspecte físic com en el psíquic.

- evangeli (+ ἄγγελος, "missatger"): cadascun dels quatre primers llibres del Nou Testament on és contingut el missatge cristià.

- eufòria (+ φέρω, «portar»): manifestació exagerada d'alegria, d'optimisme, etc.

Z

ζῷον, ον (τό): animal

- zoologia (+ λόγος, «estudi»): ciència que té per objecte l'estudi dels animals.

- zoofília (+ φιλέω, "estimar"): afecció exagerada als animals.

H

ἡγεμών, όνος (ό): guia

- hegemonia: supremacia

- exegesi (+ εκ, "des de"): exposició d'un text/disciplina teològica que estudia científicament la Bíblia.

ἥλιος, ον (ό): sol

- heliocentrisme (+ κέντρον, "centre"): sistema astronòmic que suposa el Sol situat al centre del sistema solar.

- helioteràpia (+ θεραπεύω, "cuidar"): tractament mitjançant l'exposició de la totalitat o d'una part del cos als raigs solars. Popularment hom l'anomena *bany de sol*.

ἡμέρα, -ας (ή): dia

- hemeroteca (+ τίθημι, "col·locar"): lloc on hom guarda i col·lecciona publicacions - periòdiques, especialment els diaris.

- efemèride (+ ἐπί, "sobre"): commemoració d'un fet històric.

- efímer (+ ἐπί, "sobre"): de curta durada.

ἡμι: semi-

- hemicicle (+ κύκλος, "cercle"): sala, graderia o un altre tipus de construcció de forma semicircular.

- hemisferi (+ σφαῖρα, "pilota"): cadascuna de les dues meitats simètriques del cervell o de l'esfera celeste.

- migranya (+ κρανίον, “crani”, “cap”): tipus de maldecap crònic.

ἥπαρ, ἥπατος (τό): fetge

- hepatitis: inflamació del fetge.

- hepàtic: relatiu al fetge.

ἠχώ, οὔς (ή): so

- ecografia (+ γράφω, “escriure”): imatge que resulta de l'emissió d'ones ultrasòniques a través de la pell cap a l'òrgan a estudiar.

- ecòmetre (+ μέτρον, «mesura»): aparell electrònic emprat en navegació per a mesurar profunditats de l'aigua basat en l'eco de les ones ultrasonores en el fons.

θάλασσα, ας (ή): mar

- talassoteràpia (+ θεραπεύω, “cuidar”): tractament de malalties mitjançant banys de mar.

- talassocràcia (+ κράτος, «poder»): supremacia marítima que tenien antigament Creta sobre el mar Egeu.

⊕

θάνατος, ου (ό): mort

- eutanàsia (+ εὖ, “bo”): mort provocada, sense sofriments, amb mitjans adequats, considerada delicta en gairebé totes les legislacions.

- tanatori: edifici o local de serveis funeraris dotat de capelles o sales de vetlla dels difunts.

θεός, οὔ (ό): déu

- teocentrisme (+ κέντρον, “centre”): doctrina que considera que Déu és el centre de tota la realitat.

- teocràcia (+ κράτος, «poder»): forma de govern en la qual la sobirania emana directament de la divinitat i el govern és exercit per castes sacerdotals o per monarques divinitzats.

θεραπεύω: cuidar

- helioteràpia (+ ἥλιος, “sol”): tractament mitjançant l'exposició de la totalitat o d'una part del cos als raigs solars. Popularment hom l'anomena *bany de sol*.

- talassoteràpia (+ θάλασσα, “mar”): tractament de malalties mitjançant banys de mar.

θερμός, ή, όν: calent

- termòmetre (+ μέτρον, «mesura»): aparell destinat a la mesura de temperatures

- termofòbia (+ φόβος, “temor”): intolerància d'un organisme a les temperatures elevades.

θεωρέω (“observar”):

- teoria: pensament especulatiu.

- teorema: en una teoria, enunciat demostrable.

θυμός, ου, (ό): ànim, esperit

- ciclotímia (+ κύκλος, “cercle”): canvi d'estat d'ànim cíclic, que oscil·la entre l'eufòria i la depressió.

- lipotímia (+ λείπω, “deixar”, “abandonar”): pèrdua fugaç del coneixement, però conservant, encara que debilitades, les funcions cardíaca i respiratòria.

I

ιατρός, ου (ό): metge

- pediatre (+ παίς, “nin”): metge dels nins.
- foniatre (+ φωνή, “so”, “veu”): metge de la veu

ίδιος, α, ον: propi

- idiota: avui és sinònim d'estúpid; en canvi, a l'antiga democràcia atenesa, idiota era aquella persona que no participava de la vida política.
- idioma: llengua
- idiosincràsia (+ σύγκρασις, “temperament”): peculiaritat, caràcter d'un poble, d'un grup, etc.

ιερός, ά, όν: sagrat

- jerarquia (+ άρχία, “poder”): relació de primacia i subordinació que lliga les diverses persones, o grups de persones, que constitueixen una organització.
- jeroglífic (+ γλύφω, “esculpir”): escriptura dels antics egipcis.

ίππος, ου (ό): cavall

- hipòdrom (+ δρόμος, “cursa”): recinte on hom disputa curses de cavalls o exercicis eqüestres.
- hípica: conjunt de coneixements relatius a la cria i a l'ensinistrament dels cavalls.

ΐστημι: col·locar

- èxtasi (+ έκ, «des de»): estat d'alienació mental; droga.
- metàstasi (+ μετά, «després»): propagació d'una malaltia.
- sistema (+ σύν, «amb»): conjunt de regles, principis o coneixements.

ἴσος, η, ον: igual

- isòsceles (+ σκέλος, “cama”): dit dels triangles que tenen dos costats iguals.
- isonomia (+ νόμος, “lleí”): igualtat de drets davant la llei

ἰχθυς, υος (ό): peix

- ictiòfag (+ φάγομαι, «menjar»): que es nodreix de peixos.
- ictiologia (+ λόγος, «estudi»): branca de la zoologia que estudia els peixos.

K

κακός, ή, όν: dolent

- cacofonia (+ φωνή, «veu»): So desagradable, especialment el que resulta de la repetició d'uns mateixos fonemes i de l'encontre de certs mots, de la reiteració de síl·labes idèntiques o de l'associació de sons discordants.
- cacostomia (+ στόμα, -ατος το, «boca»): pudor de la boca

καλός, ή, όν: bell

- cal·ligrafia (+ γράφω, «escriure»): art d'escriure les lletres d'un alfabet de manera artificial, segons un model, amb una intenció estètica.
- calidoscopi (+ σκοπέω, «observar»): instrument òptic consistent en un tub dins el qual hi ha fragments de vidres acolorits i miralls disposats de manera que apareix una figura de simetria radiada que varia il·limitadament en agitar-lo.

καρδία, ας (ή): cor

- cardiòleg (+ λογος, «ciència»): metge especialista del cor.
- taquicàrdia (+ ταχύς, «ràpid»): acceleració del ritme cardíac.
- miocardi (+ μύς, «múscul»): part muscular del cor

καρκίνος, ου (ό): cranc

- carcinogen (+ γένος, «naixement»): que pot provocar càncer.
- carcinoma (+ ωμα, «tumor»): tumor amb tendència a propagar-se i a produir metàstasi.

κέντρον, ου (τό): centre

- geocentrisme (+ γή, «terra»): sistema astronòmic que considerava la Terra com a centre de l'Univers, amb tots els altres astres girant al seu entorn.
- heliocentrisme (+ ήλιος, «sol»): sistema astronòmic que suposa el Sol situat al centre del sistema solar.

κεφαλή: cap

- encefalograma (+ εν, «dins» + γράμμα, «lletra»): radiografia del crani.
- cefalàlgia (+ άλγος, «dolor»): dolor al cap.

κινέω: “moure”

- cinema: el cinema va néixer del moviment d'imatges. El 1891 el nord-americà Thomas Alva Edison va inventar el *kinetoscopi*, que permetia fer moltes fotos seguides. La paraula es formà a partir dels ètims grecs κινέω (“moure”) i σκοπέω («observar»). L'invent d'Edison no trigaria a ser perfeccionat a França amb el cinematògraf, que contenia un altre ètim grec, γράφω, “escriure”, “gravar”. El 1895 els germans Auguste i Louis Lumière patentaren aquest invent, que acabaria essent conegut com a cinema
- cinètic: relatiu o pertanyent al moviment.

κλέπτω: robar

- cleptòmania (+ μανία, «bogeria»): obsessió compulsiva a robar
- cleptofòbia (+ φόβος, «por»): por morbosa de cometre furt o d'ésser culpable de lladre injustament.

κόσμος, ου (ό): ordre

- cosmogonia (+ γένος, «naixement»): doctrina que parla sobre l'origen i la formació de l'Univers.
- cosmètica: art que tracta sobre els productes utilitzats per a conservar i embellir els cabells, la pell, les dents, les ungles, etc,

κράτος, εος (το): força, poder

- aristocràcia (+ ἄριστος, «el millor»): antiga forma de govern en què el poder residia en un grup social minoritari o reduït, privilegiat per raó del seu llinatge, pel seu poder econòmic o per circumstàncies personals (intel·ligència o nivell cultural); avui l'aristocràcia és un estament de la noblesa.

- democràcia (+ δῆμος, «poble»): el govern del poble.

κρυπτός, ή, όν: ocult, secret

- cripta: capella situada al subsòl de l'església principal.

- criptografia (+ γράφω, «escriure»): art d'escriure en caràcters secrets, d'una manera xifrada o convencional.

κυβερνάω: pilotar una nau

- cibernauta: internauta

- cibernètica: ciència que estudia el sistema de comunicació i de control automàtic en els éssers vius i en les màquines.

κύτος, ον (τό): cavitat, cèl·lula

- citologia (+ λόγος, «ciència»): branca de la biologia que estudia l'estructura i la funció de la cèl·lula.

- citoplasma (+ πλάσμα, «imatge»): constituent fonamental de la cèl·lula.

Λ

λανθάνω (“ocultar”, “passar desapercebut”, “fer oblidar”):

- letargia (+ ἀργός, “peresós”, “ociós”), estat de somnolència perllongada i profunda, també sinònim d'inacció, d'indiferència. L'equivalent llatí de λανθάνω seria *lateo*, d'on tenim **latent**, dit d'una cosa que existeix sense manifestar-se a l'exterior.

λατρεία, ας (ή): adoració

- idolatria (+ εἶδος, “figura”): Culte, amor excessiu, a una persona o cosa.

- egòlatra (+ εγω, «jo»): persona encantada d'haver-se conegut, que es ret culte a ella mateixa.

λεγω: tant pot significar “recollir”, “reunir” com “parlar”.

Amb el sentit de “recollir”, tenim:

- catàleg (+ κατά, “per avall”): llista descriptiva de coses agrupades per un nexa comú.

- decàleg (+ δέκα, “deu”): conjunt dels deu manaments de la llei mosaica; fora de la religió, és el conjunt de regles o preceptes bàsics d'una professió o activitat.

- ecclèctic (+ εκ, “des de”): antigament, membre d'una escola filosòfica que professava escollir les millors doctrines de tots els sistemes; actualment al·ludeix a una persona que amalgama opinions o tendències, generalment considerades com a contradictòries.

Amb el sentit de «parlar», tenim λεγω a:

- dislèxia (+ δύς, “amb dificultat”): dificultat d’identificar, de comprendre i de reproduir els símbols escrits.
- apologia (+ απο, “lluny de”): dissertació per apartar un d’una cosa.
- diàleg (+ διά, “a través de”): conversa entre dues o més persones.
- homòleg (ὅμος, “igual”): semblant a una cosa.

λευκός, ή,όν: blanc

- leucòcit: cèl·lula sanguínia de la sèrie blanca dels vertebrats, que intervé en diferents processos de resposta immunitària. També és anomenat *glòbul blanc*.
- leucèmia (+ αίμα, «sang»): malaltia caracteritzada per l'excés permanent del nombre de leucòcits a la sang.

λίθος, ου (ό): pedra

- monòlit (+ μόνος, «un de sol»): monument de pedra d'una sola peça.
- litografia (+ γράφω, escriure): sistema d'impressió, en què el dibuix és fixat mitjançant una base grassa damunt la pedra litogràfica o bé damunt una planxa metàl·lica de zinc o alumini.

λίπος, ου (ό): greix

- liposucció: mètode quirúrgic emprat per a extreure teixit greixós acumulat
- lipoproteïna: proteïna amb un alt percentatge en grasses.

λύω: desfer, amollar

- anàlisi (+ ανά, «cap a dalt»): examen de les parts constituents d'un tot.
- diàlisi (+ διά, «a través de»): procés de separació selectiva de molècules a través d'una membrana.

M

μανθάνω: aprendre (el seu homònim llatí és *disco*, d'on tenim disciplina i deixeble)

- matemàtiques: ciència que estudia les propietats dels nombres. El terme va ser encunyat al segle VI aC per Pitàgores.

μακρός, ά, όν: gran

- macroeconomia: estudi de l'economia a gran escala.
- macrocefàlia (+ κεφαλή, “cap”): deformitat consistent en una grandària excessiva del cap.

μαντεία, ας (ή): endevinació

- ornitomància (+ ὄρνις, «ocell»): endevinació fonamentada en l'observació del cant o bé del vol dels ocells.
- quiromància (+ χείρ, «mà»): art d'endevinar el passat d'una persona o de predir-li el futur mitjançant l'examen de les línies, prominències i altres característiques de la mà.

μέγας, μεγάλη, μέγα: gran

- megalomania (+ μανία, «bogeria»): mania de grandeses, de fer grans coses.
- megàlit (λίθος, «pedra»): monument construït amb pedres grans.

- melanoma (ωμα, «tumor»): tumor de cèl·lules que contenen melanina.

μέλας, αινά, αν: negre

- melancolia o malenconia (les dues formes són correctes) + χολή (bilis): estat anímic depressiu. Segons la teoria dels humors d'Hipòcrates (segle V aC), aquelles persones amb més bilis negra eren propenses a la depressió.

- melanina: és el nom que rep el pigment fosc responsable del color de la pell, del pèl i de l'iris dels ulls dels mamífers.

μετέωρος, ον: en l'aire

- meteorit: sòlid del medi interplanetari, generalment petit, que penetra en l'atmosfera de la Terra i n'ateny la superfície.

- meteorologia (+ λόγος, «ciència»): ciència que estudia les lleis que regeixen els fenòmens que tenen lloc a l'atmosfera.

μέτρον, ον (τό): mesura

- termòmetre (+ θερμός, «calent»): aparell destinat a la mesura de temperatures

- anemòmetre (+ άνεμος, “vent”): instrument per a mesurar la velocitat d'un corrent d'aire.

μήν, μηνός (ό): mes

- menisc: part del genoll en forma de “petita lluna”.

- menopausa (+ παύω, “cessar”) vol dir, etimològicament, que s'acaba la lluna; desaparició de les ovulacions en la dona i, consegüentment, de la regla o menstruació, mot amb idèntic ètim.

- dismenorrea (+ δύς, que indica dificultat, + ρέω, «fluir»): menstruació difícil i dolorosa.

- amenorrea (+ α privativa + ρέω, «fluir»): manca de flux menstrual.

μικρός, ά, ον: petit

- Micronèsia (+ νήσος, «illa»): conjunt d'illes situades al nord d'Austràlia.

- microscopi (+ σκοπέω: observar): instrument que permet d'observar objectes de petites dimensions, que normalment són invisibles a ull nu.

μισέω: odiar

- misandria (+ άνήρ, «home»): odi envers el gènere masculí.

- misogínia (+ γυνή, «dona»): odi envers el gènere femení.

- misantrop (+ άνθρωπος, «home»): odi envers el gènere humà.

μνήμη, ης (ή): record

- mnemotècnica: l'art de potenciar la memòria a través d'una sèrie d'exercicis.

- amnèsia (+ α privativa): incapacitat total o parcial de recordar o d'identificar experiències passades.

- amnistia (+ α privativa): decisió del poder públic de perdonar alguns delictes.

μόνος: únic

- monòleg (+ λόγος, «paraula»): fet de parlar sol, amb si mateix.

- monjo: deriva de μοναχός (literalment, “el que té unitat”, “solitari”). Monestir comparteix la mateixa etimologia.

μορφή, ης (ή): forma

- morfologia (+ λόγος, «ciència»): part de la biologia que estudia la forma i l'estructura dels éssers vius; part de la lingüística que estudia l'estructura interna dels mots.
- amorf (+ α privativa): sense forma determinada.

μῦθος, ου (ὀ): relat, llegenda

- mitologia (+ λόγος, «ciència»): conjunt de mites d'un poble.
- mitografia (+ γραφέω, «escriure»): descripció o explicació de mites.

μῦς, μυός (ὀ): ratolí, múscul

- miocardi (+ καρδία, «cor»): part muscular del cor.
- miàlgia (+ ἄλγος, «dolor»): dolor muscular

N

νεκρός, ὀ, ὄν: mort

- necròpoli (+ πόλις, «ciutat»): cementiri d'època antiga.
- necrològica (+ λόγος, «ciència»): obituari, full que informa de la mort d'una persona

νεῦρον, ου (τό): nirvi

- neuròleg (+ λόγος, «ciència»): metge especialitzat en malalties nervioses.
- neurocirurgia (+ χεῖρ, «mà»): cirurgia del sistema nerviós.

νεφρός, οῦ (ὀ): ronyó

- nefròleg (+ λόγος, «ciència»): metge especialitzat en la patologia del ronyó.
- nefrític: relatiu al ronyó

νῆσος, ου (ή): illa

- Melanèsia (μέλας, «negre»): conjunt d'illes situades al nord d'Austràlia.
- Micronèsia (+ νῆσος, «illa»): conjunt d'illes situades sobre Melanèsia.
- Polinèsia (+ πολύς, «molt»): conjunt d'illes situades a la dreta de Melanèsia i Micronèsia.

νόμος, ου (ὀ): llei

- economia (+ οἶκος, «casa»): administració ordenada dels béns d'una comunitat
- gastronomia (+ γαστήρ, «estómac»): coneixement de tot el que té a veure amb la cuina, l'elaboració i la composició dels plats, i l'art de degustar i apreciar les menges i les begudes.

ξενός, η, ον: estranger

- proxeneta (+ προ, "davant de"): persona que explota la prostitució d'altri. A l'antiga Grècia, però, els proxenetes eren persones encarregades de defensar els interessos dels ciutadans d'altres polis, com fan avui en dia els ambaixadors. Actuaven de mediadors entre el ciutadà estranger i les autoritats.
- xenofòbia (+ φόβος, «por»): odi als estrangers.

O

ὀδούς, ὄδοντος (ὄ): dent

- odontòleg (+ λόγος, «estudi»): metge que tracta les dents i les seves malalties.
- ortodoncista (+ ὀρθός, «correcte»): metge que corregeix les irregularitats de posició de les dents.

οἶκος, ου (ὄ): casa

- economia (+ νόμος, «lleï»): administració ordenada dels béns d'una comunitat
- ecologia (+ λόγος, «ciència»): part de la biologia que estudia les interrelacions dels éssers vius entre ells i amb el seu medi.

οἶνος, ου (ὄ): vi

- enoteca (+ τίθημι, “col·locar”): espai especialment condicionat per a l'exposició o la venda de vins.
- enòleg (+ λόγος, «estudi»): persona entesa en vi.

ὀκτώ: vuit

- octaedre (+ ἔδρα, “seient”): poliedre de vuit cares triangulars.
- octosíl·lab (+ συλλαβή, “síl·laba”): de vuit síl·labes.

ὀλίγος, η, ου: poc

- oligarquia (+ ἀρχία, «govern»): règim polític on el poder és en mans d'un grup reduït de persones, d'una família, d'una classe social o d'un grup de pressió, ja sigui econòmic o polític.
- oligofrènia (+ φρήν, «enteniment»): tipus de retard mental.

ὅλος, η, ου: tot

- holocaust (+ καίω, «cremar»): persecució i gran matança de persones, d'un grup ètnic, social o religiós, d'un poble. A l'antiga Grècia era un tipus de sacrifici.

ὅμος, ή, όν: igual, semblant

- homònim (+ ὄνομα, «nom»): que té el mateix nom.
- homofòbia (+ φόβος, «por»): aversió als homosexuals.

ὄνειρος, ου (ὄ): somni

- oníric: relatiu al somni.
- oniromància (+ μαντεία, «endevinació»): endevinació basada en la interpretació dels somnis.

ὄνομα, ατος (τό): nom

- pseudònim: nom fals (ψευδής) emprat per un autor en lloc del seu.
- antonomàsia: sinècdoc que consisteix a usar un epítet, un títol oficial, etc., en lloc del (ἀντί) nom propi d'una persona o, inversament, l'ús d'un nom propi en lloc d'un apel·latiu. Ex: «Ciutat Eterna» per «Roma»; «el filòsof» per «Aristòtil». Antonomàsia també pot ser sinònim de «per excel·lència». Ex: “Sant Pau és l'apòstol per antonomàsia”.

ὀρθός, ή, όν: correcte

- ortodoncista (+ ὀδούς, «dent»): metge que corregeix les irregularitats de posició de les dents.

ὄρνις, -θός (ὄ): ocell

- ornitologia (+ λόγος, «estudi»): ciència que estudia els ocells
- ornitomància (+ μαντεία, «endevinació»): endevinació fonamentada en l'observació del cant o bé del vol dels ocells.

ὄρος, οὖς (τό): muntanya

- orografia (+ γράφω, «escriure»): part de la geografia física que tracta de la descripció dels relleus en una regió determinada.
- orenga (+ γανάω, «brillar», «alegrar-se»): planta emprada com a condiment, que, etimològicament, és «l'alegria de les muntanyes».

ὀστέον, οὖ (τό): os

- osteoporosi (+ πόρος, «pas»): malaltia dels ossos
- osteòpata (+ πάσχω, «patir»): especialista en el tractament de les afeccions òssies.

οὖρον, οὖ (τό): orina

- uròleg (+ λόγος, «estudi»): metge versat en malalties de l'aparell urinari.
- uretra: conducte membranós per on l'orina acumulada a la bufeta és expel·lida.

ὀφθαλμός (ὄ): ull

- oftalmòleg (+ λόγος, «estudi»): oculista.
- oftalmolòscopi (+ σκοπέω, «observar»): instrument per reconèixer les parts dels ulls.

ὄψις, εὖς (ή): vista

òptica: establiment on hi ha especialment ulleres i lenticules, i on també hom gradua la vista.

sinopsi (+ συν, “amb”): resum.

autòpsia (+ αυτος, “un mateix”): reconeixement d'un cadàver.

οὖς, ὠτός (το): orella

- otitis: inflamació de l'orella.
- otàlgia (+ ἄλγος, «dolor»): dolor d'orella.

II

πάθος, οὖς (τό): sentiment, afecció

- antipatia (ἀντί, «en contra»): aversió a algú o a alguna cosa
- cardiopatia (+ καρδία, «cor»): nom genèric per a designar les malalties del cor.

παιδεύω:

- enciclopèdia (+ εν, «dins» + κύκλος, «cercle»): aquesta paraula apareix al segle XVI per referir-se als compendis de coneixements; al segle XVIII es popularitza gràcies a la gran enciclopèdia de la Il·lustració francesa.

παίς, παιδός: nin

pederàstia (+ ἔρως, “amor”): relació sexual d'un home adult amb un impúber.

pedofília (+ φιλέω, estimar): l'amor sensual d'un adult envers un impúber, en principi sense contacte sexual.

pediatre (+ ἰατρός, “metge”): metge dels nins.

παλαιός, ἄ, ὄν: antic

- paleontologia (+ ὄν, «ser» + λόγος, «estudi»): ciència que estudia els fòssils.

- paleolític (+ λίθος, «pedra»): primer període de la prehistòria.

παρά: al costat de

- paranoia (+ νόος, «ment», «intel·ligència»): psicosi caracteritzada per l'aparició d'idees delirants i obsessives, normalment de grandesa, de persecució, etc.

πᾶς, πᾶσα, πᾶν: tot

- pandèmia (+ δῆμος, “poble”): Malaltia estesa a molts països o continents, que ataca gairebé tots els individus d'un país.

- Pantocràtor (+ κράτος, «poder»). En la mitologia grega aquest apel·latiu, que significa «tot poderós» es va aplicar a Zeus; durant l'edat mitjana, en la cultura cristiana s'assignà a la representació de Crist, Senyor de l'univers.

πάσχω: patir

patologia (+ λόγος, «estudi»): branca de les ciències biològiques i de la medicina que estudia les causes de les malalties i la fisiologia dels organismes que les pateixen.

telepatia (+ τῆλε, “lluny”): fenomen consistent en la percepció extrasensorial d'allò que una altra persona sent o pensa.

simpatia (+ συν, “amb”): inclinació instintiva que atreu una persona envers una altra.

πατήρ, πατρός (ὁ): pare

- patriarca (ἀρχία, «govern»): cap de família.

- patronímic (ὄνομα, ατος (τό): dit del nom o cognom que es deriva, per mitjà d'un sufix, del nom del pare. Ex: Llopis (fill de Llop)/ López (fill de Lope)

πέντε: cinc

- pentagrama (+ γράμμα, «lletra»): conjunt de cinc línies i quatre espais que determina l'altura dels sons musicals.

- pentasíl·lab (+ συλλαβή, “síl·laba”): de cinc síl·labes.

περί: al voltant de

- perifèria (+ φερω, «portar»): extrems o marges de qualsevol entitat geogràfica.

- pericardi (+ καρδία, «cor»): membrana que envolta el cor i l'arrel dels grans vasos.

- periscopi (+ σκοπέω, «observar»): instrument òptic que permet l'observació d'objectes situats fora del camp de visió directa

πίναξ, πίνακος (ὁ): quadre

- pinacoteca (+ τίθημι, “col·locar”): edifici destinat a conservar o exposar col·leccions de pintura.

- pinacologia (+ λόγος, «estudi»): estudi de la textura de les superfícies pictòriques artístiques.

πλάσσω: modelar

- plàstic: dit de les matèries blanques que poden ésser modelables fàcilment amb les mans, com l'argila, la cera, etc

- rinoplàstia (+ ρίς, «nas»): reconstitució de l'apèndix nasal mitjançant una intervenció quirúrgica.

πλοῦτος, ους (τό): riquesa

- plutocràcia (+ κράτος, «poder»): forma de govern en què el poder resideix en un grup social minoritari o reduït, privilegiat per raó del seu poder econòmic.

πνεῦμα, ατος (τό): alè, buf

- neumàtic: càmera que s'omple amb aire:

- pneumòleg (+ λόγος, «estudi»): metge especialista en els pulmons.

ποιέω: fer

- poeta: persona que escriu poemes

- onomatopeia (+ ὄνομα, «nom»): formació d'una unitat lèxica per imitació d'un so, d'un soroll o d'una veu natural. Ex: etxem.

πόλεμος, ου (ό): guerra

- polèmica: sinònim de controvèrsia

- polemologia (+ λόγος, «estudi»): ciència que aborda l'estudi interdisciplinari de la guerra com a fenomen social.

πόλις, εως (ή): ciutat

- política: gestió dels afers públics.

- metròpoli (+ μήτηρ, «mare»): ciutat principal d'una contrada; per a les antigues colònies gregues, era la ciutat d'origen, la ciutat «mare».

πολύς, πολλή, πολύ: molt

- poliglòt (+ γλῶσσα, «llengua»): persona que parla diferents llengües.

- polimorf (+ μορφή, «forma»): dit dels òrgans que presenten formes distintes.

- poliedre (+ ἔδρα, “seient”): figura geomètrica de moltes cares.

- polígon (+ γωνία, “angle”): figura geomètrica de molts d'angles.

πόταμος, οῦ (ό): riu

- Mesopotàmia (+ μέσος, «enmig»): antiga regió del Pròxim Orient situada entre els rius Tigris i Eufrates.

- hipopòtam (+ ἵππος, «cavall»): mamífer que habita als llacs i rius d'Àfrica.

πούς, ποδός (ό): peu

- miriàpodes: insectes de deu mil (μυρία) peus.

- artropodes: insectes, com les aranyes, amb potes articulades (τὸ ἄρθρον, “articulació”) i simètriques en ambdós costats del cos.

- pop: l'anglès *octopus* és més fidel a l'etimologia, ja que reflecteix els vuit tentacles de l'animal.

- antípodes: dit de la persona que ocupa en la Terra un punt diametralment oposat (ἀντί) respecte d'una altra; i per extensió, persona o cosa diametralment contrària, pel caràcter o la natura, a una altra.

- pòlip (+ πολύς, “molts”): sinònim de tumor.

πράγμα, ατος (τό): cosa, assumpte, acció

- pragmàtic: sinònim de pràctic

πρόσωπον, ου (τό): rostre

- prosopopeia (+ ποιέω, «fer»): figura retòrica que consisteix a fer parlar persones absents o difuntes, o coses inanimades i abstractes, com si fossin presents, vives i animades.
- prosopografia (+ γράφω, «escriure»): descripció dels trets físics o aspecte exterior d'una persona.

πρῶτος (“primer”)

- proteïna: aquesta paraula va ser encunyada pel químic suec Berzelius (1779-1848) a partir del grec. Seria, però, el químic holandès Gerardus Johannis Mulder (1802-1880) qui popularitzaria el terme en descobrir que certes substàncies derivades dels aminoàcids constituïen la matèria bàsica de l'organisme de plantes i animals.
- protocol (+ κολλά, “cola”). Al món antic, el protocol era el primer full aferrat al principi del manuscrit, en el qual l'escrivà escrivia resumia el seu contingut en forma d'índex; després passà a significar la col·lecció ordenada dels manuscrits que custodiava l'escrivà. Avui en dia, el protocol és la cerimònia que han de seguir els actes diplomàtics.

πτερόν, οῦ (τό): ala

- dípter (+ δίς, «dues vegades»): que té dues ales.

πῦρ, πυρός (τό): foc

- pirotècnia (+ τέχνη, «art»): art de preparar explosius i focs artificials d'espectacle, d'utilitat o de guerra.
- antipirètic (+ ἀντι, «contra»): medicament o pràctica terapèutica que rebaixa la febre.

πωλέω: vendre

- monopoli (+ μόνοος, «únic»): exercici exclusiu d'una activitat.
- oligopoli (+ ὀλίγος, «poc»): forma de mercat en què un nombre petit d'empreses controlen una gran proporció de la producció.

P

ῥέω: fluir

reuma: inflamació dolorosa en les parts musculars i fibroses del cos

catarro: inflamació aguda o crònica d'una mucosa

diarrea (+ διά, «a través de»): expulsió continuada d'excrements, generalment en forma líquida.

gonorrea (+ γόνος, “esperma», «germen»): vessament de líquid seminal.

ῥίς, ῥινός (ή): nas

- rinoplàstia (+ πλάσσω, “modelar”): reconstitució de l'apèndix nasal mitjançant una intervenció quirúrgica.

- otorrinolaringòleg (+ ἡ ῥίς, ῥινός, “nas” + ὁ λάρυγξ, λάρυγγος, “gargamella”): metge que tracta de les afeccions de l'orella, del nas i de la laringe.

ῥυθμός, οῦ (ό): ritme

- rítmic: compost, produït, executat, obeint a un ritme determinat.

- arítmia (+ α privativa): pertorbació del ritme de les contraccions cardíaques.

Σ

σάρξ, σαρκός (ό): carn

- sarcasme: ironia mordaç
- sarcoma (+ ωμα, «tumor»): tumor maligne dels teixits
- sarcòfag (+ φάγω, “menjar”): arca sepulcral, generalment de pedra, erigida sobre el sòl, per a contenir un cadàver. Els grecs tenien el costum de construir les tombes amb una pedra calcària extremadament porosa procedent de les canteres d'Assos, al nord-oest de Turquia. Dins d'aquesta pedra, coneguda com a λίθος σαρκοφάγος (“pedra que menja carn”), els cadàvers es descomponien i es desintegraven amb rapidesa. Més tard la paraula s'aplicà a les sepultures construïdes amb qualsevol tipus de pedra.

σεισμός, ου (ό): moviment

- sismògraf (+ γράφω, «escriure»): instrument destinat a enregistrar les ones sísmiques, les quals es manifesten en forma de vibracions del terra.
- sismologia (+ λόγος, «estudi»): part de la geofísica que s'ocupa de l'estudi dels sismes, així com tota mena de moviments vibratoris de la Terra.

σήμα, ατος (ό): senyal

- semàfor (+ φέρω, «portar»): dispositiu de senyalització òptica i eventualment lluminosa.
- polisèmia (+ πολύς, «molt»): propietat d'un signe lingüístic de tenir més d'un significat.

σκηνή, ης (ή): tenda

- escenografia (+ γράφω, «escriure»): conjunt d'elements que s'afegeixen a un espai teatral per reproduir un ambient o crear un clima.
- obscè: que ofèn greument el pudor. En la tragèdia grega estava prohibit representar morts, les quals tan sols s'anunciaven per boca d'un missatger enmig de crits de dolor. A Roma va aparèixer el terme obscè per referir-se a una cosa que s'ha d'ensenyar “fora”, “davant” (*ob-* en llatí) de l'escena.

σκληρός, ά, όν: dur

- esclerosi: enduriment morbós dels teixits o òrgans.
- esclerodèrma: enduriment de la pell (δέρμα).

σκοπέω: observar

- horòscop (+ ώρα, “divisió”, “ocasió”): conjunt de prediccions o judicis referits al futur d'una persona, una empresa, etc., fets tenint en compte la posició dels astres.
- endoscòpia (ένδον, “dintre”): exploració instrumental de la superfície interna de cavitats i conductes de l'organisme mitjançant un endoscopi.
- bisbe (< επισκοπος, “qui veu des de dalt”): clergue responsable d'una catedral.
- estetoscopi (+ στήθος, “pit”): instrument per a auscultar. també conegut entre els metges com a fonendoscopi (< φωνή, “so”).

σοφός, ή, όν: savi

- filosofia (+ φιλέω, «estimar»): disciplina que propugna l'amor a la saviesa.
- sofisma: argument capciós, sil·logisme viciós, per fer passar com a veritat el que és fals.

σπήλαιον, ου (τό): caverna, gruta, covardia

- espeleòleg (+ λόγος, «estudi»): persona que es dedica a l'exploració de coves i avencs.

στόμα, -ατος το: boca

- estómac: és la “boca” final del tub digestiu.

- estomatòleg (+ λόγος, «estudi»): metge que estudia les malalties de la boca.

- cascostomia (+ κακός, “dolent”): pudor de la boca .

στῦλος, οὔ (ὄ): columna

- peristil (+ περι, «al voltant de»): porxo que circumda un edifici

σφαῖρα, ας (ή): pilota

- hemisferi (+ ήμι, «meitat»): Cadascuna de les dues parts en què divideix l'esfera un pla que passa pel seu centre.

- atmosfera (+ ἀτμός, «vapor»): capa gasosa que envolta alguns cossos celestes.

σῶμα, ατος (τό): cos

- somatitzar: manifestar els impulsos, les angoixes o els conflictes psíquics inconscients per mitjà de símptomes orgànics o funcionals.

- cromosoma (+ χρωμα, «color»): estructura cel·lular formada per ADN i proteïnes associades que transporta la informació genètica.

T

τάξις, εως (ή): ordre, posició

- sintaxi (+ σύν, «amb»): part de la gramàtica que estudia les relacions o funcions dels mots en l'oració.

- tàctica: sinònim d'estratègia.

ταχύς, εἶα, ύ: ràpid

- taquicàrdia (+ καρδία, «cor»): acceleració del ritme cardíac

- taquigrafia (+ γράφω, «escriure»): art d'escriure tan de pressa com es parla valent-se de signes especials i abreviatures, anomenada també *estenografia*.

τέτταρες, α: quatre

- tetraedre (+ ἔδρα, “seient”): políedre de quatre cares.

- tetragon (+ γωνία, “angle”): polígon que té quatre angles i quatre costats; quadrilàter.

τέχνη, ης (ή): art

- pirotècnia (+ πῦρ, «foc»): art de preparar explosius i focs artificials d'espectacle, d'utilitat o de guerra.

- mnemotècnica (+ μνήμη, «record») l'art de potenciar la memòria a través d'una sèrie d'exercicis.

τῆλε: lluny

- telegrama (+ γραμμα, «lletra»); missatge transmès a distància amb el telègraf.

- telescopi (+ σκοπέω, «observar»): instrument òptic usat per a observar objectes llunyans.

- telecinesi (+ κινέω, “moure”): és la capacitat de moure objectes sense tocar-los.

τίθημι: col·locar

- discoteca (+ δίσκος, “disc”): moble per a guardar-hi discs/ local on hom balla i escolta música enregistrada.
- hemeroteca (+ ήμέρα, “dia”): lloc on hom guarda i col·lecciona publicacions - periòdiques, especialment els diaris.

τομή, ης (ή): tall

- àtom (+ α privativa): partícula molt petita d'una cosa.
- traqueotomia (+ τραχεία, «artèria aspra»): operació que consisteix a obrir la tràquea.

τόνος, ου (ό): to

- sintonia (+ σύν, «amb»): bon acord, bona harmonia
- atonia (+ α privativa): falta de to muscular i de la tensió o el vigor normal dels òrgans.

τόξον, ου (τό): fletxa

- tòxic: Dit de les substàncies metzinoses o verinoses (antigament les fletxes portaven verí a la punta).
- toxicologia (+ λόγος, «estudi»): ciència que estudia les substàncies metzinoses o verinoses.

τόπος, ου (ό): lloc

- tòpic: lloc comú, argument general que s'aplica a tots els casos similars.
- toponímia (+ ὄνομα, «nom»): nom de lloc
- topografia (+ γράφω, «escriure»): descripció d'una part o d'una regió determinada.

τραῦμα, ατος (τό): ferida

- traumatisme: terme general emprat per a designar totes les lesions internes o externes provocades per una violència exterior
- traumatòleg (+ λόγος, «estudi»): metge que s'ocupa de tractar els traumatismes.

τύπος, ου (ό): empremta, model

- prototip (+ πρωτος, “primer»): primer model.
- tipografia (+ γράφω, «escriure»): art de dissenyar, compondre i imprimir texts mitjançant tipus mòbils.
- genotip (+ γένος, «naixement»): constitució genètica pròpia d'un individu.

Υ

ὔδωρ, ὕδατος (τό): aigua

- hidratar: combinar una substància amb l'aigua.
- hidroteràpia (+ θεραπεύω, “cuidar”): utilització de l'aigua amb finalitat terapèutica.

ὑπερ: sobre

- hipèrbole (+ βάλλω, «llançar»): figura de dicció en què l'expressió és una exageració evident.
- hipèrbaton (+ βαίνω, “anar”): alteració forçada de l'ordre gramatical dels mots per aconseguir el ritme adequat o la mètrica desitjada. Ex: «Impossible veure el futur és».

ὑπνος, ου (ὀ): son

- hipnosi: estat de son profund en el qual l'individu pot obeir, fins i tot un cop despert, les ordres que li dóna aquell qui pot sumir-lo en aquest son.
- hipnotitzar: provocar en algú el son hipnòtic.

ὑπο: sota, davall

- hipoteca (+ τίθημι, “col·locar”): doblers que et dóna el banc per a construir una casa.
- hipòtesi (+ τίθημι, “col·locar”): supòsit, acceptat independentment de la seva veritat o falsedat, del qual hom pot deduir un conjunt de proposicions o conseqüències.

Φ

φάγομαι: menjar

- antropofàgia (+ ἄνθρωπος, «home»): que es nodreix de carn humana.
- tricofàgia (+ θρίξ, τριχός, «cabell»): hàbit morbós de mastegar i fins de menjar-se els cabells.

φαίνω (“aparèixer”, “fer visible”)

- fantasma: objecte o, sobretot, persona que apareix en forma d'ésser real, tot i ésser quelcom imaginat.
- epifania (+ επι, «sobre»): manifestació de Déu o d'un déu entre els homes.
- diàfan (+ διὰ, «a través de»): transparent.

φθόγγος, ου, (ὀ): so

- diftong (+ δίς, «dues vegades»): unió de dues vocals que es pronuncien juntes en una mateixa síl·laba. Ex: **aigua**, **taula**.
- trifong (+ τρεῖς, «tres»): conjunt de tres fonemes vocàlics format per una semiconsonant, una vocal i una semivocal que es troben en la mateixa síl·laba. Ex: **guaita** i **veieu**.

φέρω: portar

- metàfora (+ μετα, «després», «juntament»): Figura de dicció en la qual un mot expressa una altra cosa amb la qual té una certa semblança.
- anàfora (+ ἀνά, «cap a dalt»): Element lingüístic que s'interpreta segons un element que apareix amb anterioritat. Ex: «Arribaren **diverses dones**. Totes duien mocadors al cap/ En Pere i en Joan es tutegen».
- catàfora (+ κατά, «per avall»): és l'element contrari a l'anàfora. Ex.: Li vaig donar el llibre, a **en Joan**. En literatura, l'anàfora és la repetició del mateix mot o el mateix grup de mots al començament de dues o més clàusules successives. En la publicitat, un exemple és l'anunci del sabó Sanex: «Pell suau, pell sana».

φιλέω: estimar

- filosofia (+ σοφία, «saviesa»): disciplina que propugna l'amor a la saviesa.
- filantrop (+ ἄνθρωπος, «home»): persona que estima el gènere humà, altruista.

φλέψ, φλεβός (ή): vena

- flebitis: inflamació de les venes
- flebotomia (+ τομή, «tall»): obertura d'una vena per a practicar una sagnia.

φόβος, ου (ό): por

- fotofòbia (+ φῶς, φωτός, «llum»): por a la llum natural.
- xenofòbia (+ ξενος, «estranger») odi als estrangers.

φύλλον, ου (τό): fulla

- fil·loxera (+ ξηρός, «sec», «àrid»): insecte que fa malbé les vinyes.

φύσις, εως (ή): naturalesa

- física: ciència que estudia les lleis que regeixen els fenòmens de la natura.
- fisioteràpia (+ θεραπεύω, “cuidar”): ús terapèutic dels agents físics naturals o artificials: aigua, aire, electricitat, radiacions, fred, calor, etc.

φυτόν, οῦ (τό): planta

- fitologia (+ λόγος, «estudi»): botànica.
- fitofàgia (+ φάγομαι, «menjar»): alimentació a base de plantes.

φωνή, ής (ή): veu, so

- fonètica: disciplina particular de la lingüística que estudia la realització dels fonemes.
- afonia (+ α privativa): pèrdua o disminució de la veu.

X

χίλιοι, αι, α: mil

- quilogram (+ γράμμα, «lletra»): unitat idèntica a un litre d'aigua.
- quilòmetre (+ μέτρον, «mesura»): unitat de longitud equivalent a 1.000 metres.

χορός, ου (ό): dansa, ball

- coreografia (+ γράφω, «escriure»): art de compondre danses en harmonia amb la música i altres elements de l'espectacle.

χλωρός, ά, όν: verd

- clor: element químic
- clorofil·la (+ φύλλον, «fulla»): colorant verd dels vegetals

χρῶμα, ατος (τό): color

- policromia (+ πολύς, «molt»): de diferents colors.
- cromosoma (+ σῶμα, «cos»): estructura cel·lular formada per ADN i proteïnes associades que transporta la informació genètica.

χρόνος, ου (ό): temps

- cronologia (+ λόγος, «estudi»): ciència que té per objecte d'establir les dates dels esdeveniments històrics.
- cronòmetre (+ μέτρον, «mesura»): instrument per a mesurar el temps.

Ψ

ψεῦδος, ος (τό): mentida

- pseudònim (+ ὄνομα, «nom»): nom fals emprat per un autor en lloc del seu.

ψυχή

- psicologia (mot creat el segle XVI per l'humanista alemany Philipp Melanchthon)

- psiquiatria (+ ἰατρεία, “tractament”, fou fundada pels metges francesos a mitjan segle XIX)

- psicoanàlisi: mètode per al tractament dels desajusts emocionals i mentals, basat en fenòmens com els de motivació inconscient, conflicte i simbolisme oníric. Creada a finals del segle XIX per neuròleg austríac Sigmund Freud, avui la psicoanàlisi és considerada una pseudociència.

Ω

ὄψ, ὀπός (ή): vista

- òptica: centre especialista en lents.

- sinopsi (+ συν, “amb”), sinònim de resum.

- autòpsia (+ αὐτός, “un mateix”): estudi de les diferents parts d'un cadàver per a diagnosticar les causes de la mort.

- diòptria (+ διά, “a través de”): unitat de potència d'una lent.

- miop (+ μύω, “tancar”): el que tanca una mica els ulls per veure-hi millor.

- hipermetropia (+ ὑπέρ, “excés” + μέτρον, “mesura»): defecte de qui només hi veu de lluny.

ὠδή, ἦς (ή): cant

- paròdia (+ παρά, «al costat de»): imitació burlesca, irònica

- monodia (+ μόνος, «únic»): cant a una sola veu.